

Да ли ће Кина владати светом?

Пише: Дани Родрик
уторак, 02 фебруар 2010 17:46

Пре тридесет година Кина је имала мало утицаја на глобалну економију и изван својих граница, са изузетком неколико земаља са којима је имала блиске политичке и војне односе. Данас је та земља снажна економска сила; светска произвођачка радионица, главни светски финансијер, водећи инвеститор широм света, од Африке до Латинске Америке, и, све више, главни центар истраживања и развоја.

Кинеска влада поседује запањујући ниво страних резерви – преко два билиона долара. Не постоји компанија у свету која не осећа утицај Кине, било као јефтиног добављача, или, што је још опасније, опасног конкурента.

Кина је још увек сиромашна земља. Иако је просечна зарада протеклих деценија убрзано расла, она се још увек креће између једне седмине и једне осмине нивоа раста у Сједињеним Државама – ниже неко у Турској или Колумбији и не много више него у Ел Салвадору или Египту. Иако се приобална Кина и њене главне метрополе могу похвалити огромним богатством, велика пространства западне Кине и даље су сиромашна. Упркос томе, предвиђа се да ће кинеска економија надмашити економију САД током наредне две деценије.

У међувремену, САД, донедавно једина економска суперсила, остаје ослабљени гигант, понижен крупним грешкама на спољнополитичком плану и тешком финансијском кризом. Кредибилитет САД након катастрофалне инвазије на Ирак никада није био нижи, без обзира на општу симпатију коју ужива председник Барак Обама, а њихов економски модел озбиљно је уздрман. Некада свемоћни долар у милости је Кине и земаља богатих нафтом.

Све нас то наводи да се запитамо да ли ће Кина на крају заменити САД као светски хегемон, који поставља и намеће правила глобалне економије. У фасцинантној новој књизи *Када Кина буде владала светом* британски научник и новинар Мартин Жак (Martin Jacques) недвосмислено тврди: ако мислите да ће се Кина глатко интегрисати у либерални, капиталистички и демократски светски систем, очекује вас велико изненађење. Не само да ће Кина постати следећа економска велесила већ ће се и светски поредак који она буде изградила веома разликовати од поретка који имамо под америчким вођством.

Да ли ће Кина владати светом?

Пише: Дани Родрик
уторак, 02 фебруар 2010 17:46

Американци и Европљани олако претпостављају да ће Кина бити налик њима када се њена економија развије, а становништво постане богатије. То је илузија, каже Жак. Кинези и њихова влада држе се другачијих концепција друштва и државног уређења, које је више засновано на заједници него на појединцу, више централизовано него либерално, више ауторитарно него демократско. Кина има две хиљаде година стару цивилизацију, из које може да црпи снагу. Она се неће напосто повинovati западњачким вредностима и институцијама.

Светски поредак у чијем ће средишту бити Кина пре ће одражавати кинеске вредности него западне, тврди Жак. Пекинг ће засенити Њујорк, јуан ће заменити долар, мандарински ће преузети улогу енглеског, а деца ће широм света учити о путовањима Ченг Хеа дуж источне обале Африке, пре него о Васку де Гами или Кристоферу Колумбу.

Нестаће евангелизам тржишта и демократије. Мала је вероватноћа да ће се Кина мешати у унутрашње послове суверених држава. Али, заузврат ће тражити да мање, слабије земље експлицитно признају њен примат (баш као у старим трибутарним системима).

Међутим, пре него што се ишта од тога оствари, Кина ће морати да настави са својим убрзаним економским растом и одржи друштвену кохезију и политичко јединство. Ништа од тога није извесно. Испод моћног економског погона леже дубоке тензије, неједнакости и поделе које би лако могле да осујете глатко напредовање ка глобалној хегемонији. Током њене дуге историје, центрифугалне силе су често гурале Кину у неред и дезинтеграцију.

Стабилност Кине у великој мери зависи од способности њене владе да за већину становништва обезбеди сталне економске добитке. Кина је једина земља на свету у којој се сматра да је све испод 8 одсто годишњег раста опасно због тога што би могло да доведе до социјалних немира. Остатак света углавном само сања о толикој стопи раста, што много говори о крхкости кинеског система.

У средишту те крхкости лежи ауторитарна природа политичког режима. Она дозвољава само репресију када се влада суочи са протестима и опозицијом изван утврђених канала.

Да ли ће Кина владати светом?

Пише: Дани Родрик
уторак, 02 фебруар 2010 17:46

Проблем је у томе што ће бити изузетно тешко одржати раст који је Кина имала претходних година. Економски раст Кине почива на потцењеној валути и огромном трговинском суфициту. То је неодрживо и пре или касније довешће до већег сукоба са САД (и Европом). За ту дилему нема лаког решења. Кина ће вероватно морати да се задовољи мањим растом.

Ако Кина успе да превлада те препреке и на крају доиста постане доминантна економска сила, глобализација ће попримити кинеске карактеристике. Демократија и људска права ће онда вероватно изгубити ореол глобалних норми. То је лоша вест.

Добра вест је то што ће кинески глобални поредак показати веће уважавање за национални суверенитет и више толеранције за националну разноликост. Биће више простора за експериментисање са различитим економским моделима.

Преузето са сајта Project Syndicate

(Превод с енглеског **Весна Тодоровић**)